

สงครามระหว่างศาสตร์และความเป็นไปได้ของทฤษฎีในสังคมศาสตร์

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาสงครามระหว่างวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ และข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของทฤษฎีในสังคมศาสตร์ สงครามระหว่างศาสตร์เป็นการวิวาทะอย่างรุนแรงระหว่างนักวิทยาศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการทางการเมืองและลัทธิความเชื่อ การแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทุนวิจัย และการช่วงชิงความเหนือกว่าในการกำหนดความจริงทางสังคม ส่วนข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของทฤษฎีสังคมศาสตร์มี 4 ประเด็นหลักคือ สภาวะก่อนมีกระบวนทัศน์ ปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากแนวคิดการตีความ-ปรากฏการณ์วิทยา บทบาทของค่านิยมในการศึกษา และความสามารถในการทำนาย

คำสำคัญ: สงครามระหว่างศาสตร์; ทฤษฎี; สังคมศาสตร์

Science War and Possibility of Theory in Social Science

Phichai Ratnatilaka Na Bhuket

*Associate Professor School of Social and Environmental Development,
National Institute of Development Administration*

Abstract

This article explores the science war and debates on the possibility of theory in the social sciences. The science war is a ferocious debate between scientists and social scientists. The purpose of science war is to fulfill political needs and ideological beliefs, to compete for the acquisition of research funding, and to win the controversy over the definition of social reality. The debate about the possibility of social science theory has four main points: the pre-paradigm state, studied phenomena from the perspective of interpretation – phenomenology, role of value in the study, and the predictive ability.

Keywords: Science War; Theory; Social Science

นับแต่ยุคโบราณนานมาแล้ว มนุษย์มีความสงสัยใคร่รู้ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกตนเอง มนุษย์จึงพยายามพรรณนา จำแนกแยกแยะ อธิบาย ทำความเข้าใจ ตีความและทำนาย ปรากฏการณ์เหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง จากการพยายามแสวงหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆที่ได้มีการสะสมสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน มนุษย์ได้พัฒนาระบบคิดและระเบียบวิธีในการแสวงหาความรู้ขึ้นอย่างหลากหลาย ก่อเกิดการถกเถียงวิวาทะกันระหว่างเหล่าปวงนักปราชญ์ในยุคต่างๆสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน การต่อสู้กันทางปัญญาของบรรดานักปราชญ์ครอบคลุมแทบทุกมิติที่มนุษย์จะสามารถจินตนาการไปถึง ตั้งแต่การกำเนิดจักรวาล โลก และมนุษย์ การดำรงอยู่ของพระเจ้า จิตวิญญาณ สัจธรรม สังคม และปัจเจกบุคคล การดำรงอยู่ของความรู้ เหตุผล สิ่งใดเป็นความรู้ สิ่งใดไม่เป็นความรู้ และระเบียบวิธีการในการแสวงหาความรู้ รวมทั้งการสร้างกรอบความชอบธรรมแก่ความรู้เพื่อให้เกิดการยอมรับขึ้นมา

อย่างไรก็ตามพัฒนาการของการถกเถียง ต่อสู้แลกเปลี่ยนทางปัญญามีได้กระทำภายใต้บรรยากาศของเสรีภาพและเหตุผลทางวิชาการเสมอไป หลายครั้งที่ปัญญาถูกชี้นำและควบคุมด้วยอำนาจ ซึ่งทำให้บรรดาเหล่านักปราชญ์จำนวนมากต้องตกอยู่ในภาวะยอมจำนนต่ออำนาจที่คุกคาม การคุกคามของอำนาจมีทั้งในรูปแบบที่แข็งกร้าวชัดเจนและรูปแบบที่ครอบงำซ่อนเร้น รูปแบบที่แข็งกร้าวเป็นการใช้อำนาจอย่างเปิดเผยเพื่อห้ามศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และห้ามเผยแพร่ความคิดหรือข้อค้นพบที่ขัดแย้งกับความเชื่อที่เป็นรากฐานของอำนาจ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง บางคนถูกจับกุมขัง เช่น กาลิเลโอ ขณะที่บางคนถูกประหารชีวิต เช่น โซคราตีส ส่วนรูปแบบที่ครอบงำซ่อนเร้นเป็นการใช้อำนาจในนามของเหตุผลหรือคุณธรรม เพื่อมิให้ศึกษาหรือเผยแพร่ความคิดที่กลุ่มผู้ทรงอำนาจครอบงำเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ผิด รูปแบบนี้มีตั้งแต่การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อทำลาย การไม่สนับสนุนงบประมาณ การประณาม และการแทรกแซงทางสังคม เป็นต้น

สงครามระหว่างศาสตร์: การเมืองของนักวิชาการ

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบ แม้ว่าการคุกคามนักปราชญ์โดยการใช้อำนาจแบบแข็งกร้าวของรัฐจะลดลงในหลายสังคม แต่การเมืองของการใช้อำนาจแบบครอบงำของวิทยาศาสตร์กลับกลายเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรงในแวดวงนักวิชาการ สังคมศาสตร์ รากเหง้าของการใช้อำนาจแบบครอบงำทางวิชาการเกิดจากความสำเร็จของนักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ในการสร้างทฤษฎี (theory) และกฎ (law) ที่อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ศึกษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสามารถนำความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ประดิษฐ์เทคโนโลยีจำนวนมากที่สร้างความสะดวกสบายแก่มนุษย์ ด้วยความสำเร็จดังกล่าว นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติจำนวนหนึ่งจึงเกิดความอหังการ มีความ

เชื่อมั่นว่าความรู้ที่พวกเขาศึกษาหรือค้นพบคือสัจธรรมและระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์เป็นวิธีเดียวที่จะสามารถเข้าถึงสัจธรรมได้อย่างถูกต้อง ส่วนความรู้และวิธีการแสวงหาความรู้แบบอื่นๆ ล้วนแล้วแต่มีความด้อยกว่าวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น

ความอหังการของนักวิทยาศาสตร์เห็นได้จากการที่ อาร์ ซี ลีวันติน (R.C. Lewontin) นักชีววิทยาและนักสถิติ ได้วิจารณ์การศึกษาวิจัยของศูนย์วิจัยความคิดเห็นแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (U.S. National Opinion Research Center) ว่าสังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ตกอยู่ในมือของนักวิชาชีพซึ่งหุนหันตกตาคบอด ผู้เชื่ออย่างไร้เดียงสาว่าประชาชนที่พวกเขาสำรวจพูดความจริงเมื่อถูกถามหรือตอบแบบสำรวจ ด้วยเหตุนี้สังคมศาสตร์จึงเป็นได้เพียงแค่สิ่งที่ทำให้เกิดความขบขันเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มของนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเท่านั้น (Lewontin, 1995, pp. 28-29) ต่อมา เอ็ดเวิร์ด ลอแมนน์ (Edward Laumann) ทีมวิจัยของศูนย์วิจัยความคิดเห็นแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้ออกมาตอบโต้ว่า ทักษะของลีวันตินเป็นทักษะที่ขาดความเป็นวิชาชีพและกระตุ้นให้เกิดความเกลียดชัง (Laumann, 1995, p. 43)

หากยกเอาประเด็นที่กล่าวอย่างมีอคติในเชิงการดูถูกสังคมศาสตร์ออกไป การวิจารณ์ของ อาร์ ซี ลีวันติน เกี่ยวกับการให้ข้อมูลของประชาชนในการตอบแบบสำรวจก็เป็นสิ่งน่ารับฟังอยู่บ้าง โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูลในสังคมที่มีปัญหาเรื่องความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันสูง ประชาชนในสังคมนั้นอาจตอบแบบสำรวจที่ตรงกันข้ามกับความจริงก็ได้ ดังกรณีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เมื่อมีนักสำรวจเข้าไปถามว่า “ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีใครเลือกใคร” ผู้ตอบอาจตอบไม่ตรงกับพฤติกรรมการเลือกตั้งที่แท้จริงของตนเองก็ได้เนื่องจากไม่ไว้วางใจผู้ถาม อย่างไรก็ตามปัญหานี้ นักวิชาการสังคมศาสตร์ที่มีความหลักแหลมทางปัญญาย่อมจะตระหนักและระมัดระวังเป็นอย่างดี รวมทั้งหาแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขเอาไว้แล้ว เช่น การเพิ่มคำถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบ หรือ การใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นก่อน หรือการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation)

การแสดงออกถึงความอหังการของนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้เกิดขึ้นอีกครั้งใน ค.ศ. 1996 เมื่อ อัลัน โซกัล (Alan Sokal) นักฟิสิกส์คณิตศาสตร์ ที่ส่งบทความเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองและปรัชญาของฟิสิกส์ต่อการศึกษาทางวัฒนธรรมไปตีพิมพ์ในวารสารวิชาการทางสังคมศาสตร์ที่ชื่อ “Social Text” ต่อมาเมื่อบทความได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ หลังจากนั้นไม่นานเขาก็ได้ออกมาเปิดเผยในวารสาร *Lingua Franca* ว่าบทความที่เขาเขียนลงในวารสาร *Social Text* เป็นบทความหลอกลวงที่เขาปั้นแต่งขึ้นมาเพื่อการทดลองความถูกต้องแม่นยำทางวิชาการของวารสารว่าจะพิมพ์บทความที่ไร้สาระหรือไม่ หากมีท่วงทำนองการเขียนที่ดูดีและยกยอสรรเสริญอุดมการณ์ทางการเมืองของบรรณาธิการ (Sokal, 1996)

การกระทำของอลัน โซกัล ได้สร้างผลกระทบต่อนักวิชาการสังคมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก และเป็นการจุดชนวนสงครามระหว่างศาสตร์ขึ้นมา ต่อมา สตีเวน ไวน์เบิร์ก (Steven Weinberg) นักฟิสิกส์รางวัลโนเบล ได้หยิบยกการเขียนบทความหลอกลวงของอลัน โซกัล ขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการชี้ให้เห็นถึงอันตรายของแนวคิดสังคมศาสตร์แบบหลังนวยสมัย โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการต่อต้านความคิดเชิงเหตุผลและแนวคิดแบบสัมพัทธ์นิยม (relativism) และยืนยันว่าจะต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับแนวคิด “ความมีเหตุผล” (rationality) ในการศึกษาทำความเข้าใจโลกเพื่อปกป้องมนุษย์จากความไร้เหตุผล (Wienberg, 1996, p. 15)

การวิพากษ์ของนักวิทยาศาสตร์ที่มีต่อสังคมศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดกระแสการตอบโต้กลับจากนักสังคมศาสตร์หลายคนด้วยกัน ประเด็นสำคัญที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาตอบโต้คือ “การสถาปนาอำนาจนำของวิทยาศาสตร์ (scientific hegemony) และลดทอนความสำคัญของศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด” กล่าวคือนักวิทยาศาสตร์คิดว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นแก่นขององค์ความรู้พื้นฐานทั้งหมดของสรรพศาสตร์ รากเหง้าของวิธีคิดเช่นนี้คือ “ลัทธิความเชื่อแบบการลดทอนนิยม” (reductionism) ภายใต้ลัทธิความเชื่อนี้ทำให้นักวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะนักฟิสิกส์เชื่ออย่างไร้เดียงสาว่า สรรพความรู้ในจักรวาลมีความรู้ทางฟิสิกส์เป็นรากฐานของความรู้อื่นๆ ทั้งหมด ส่วนศาสตร์หรือองค์ความรู้อื่นๆ เป็นเพียงส่วนขยาย แขนงย่อย หรือ กิ่งก้านสาขาของความรู้ทางฟิสิกส์ทั้งสิ้น นักสังคมศาสตร์บางคนถึงกับประณามวิธีคิดแบบนี้ของนักวิทยาศาสตร์บางกลุ่มว่าเป็นวิธีคิดแบบพวกพ่อมด หมอผียุคใหม่ ซึ่งพยายามผูกขาดความรู้และสังคม โดยการสาธยายรายมนตราแสดงความศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นสังคมของความรู้ทางฟิสิกส์ ขณะที่มองว่าศาสตร์อื่นเป็นเรื่องไร้สาระ ไร้สาระ ไม่มีแก่นสาร และหลอกลวง (Holquist & Shulman, 1996)

อย่างไรก็ตาม เบ็นท์ ฟริเบียร์ (Bent Flyvbjerg) ชี้ประเด็นว่าสงครามแห่งศาสตร์ที่มีการตอบโต้ไปมาของทั้งสองฝ่ายเป็นเรื่องที่ไม่สร้างสรรค์ โดยให้เหตุผลว่า เป็นการกระทำที่เกิดจากแรงจูงใจเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายทางการเมืองและลัทธิความเชื่อส่วนบุคคล เป็นเรื่องของการแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทุนวิจัยโดยพยายามทำลายความน่าเชื่อถือของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ฝ่ายตนได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยมากขึ้น และเป็นการเมืองเกี่ยวกับการช่วงชิงความเหนือกว่าในการกำหนดความจริงทางสังคม

สงครามแห่งศาสตร์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องการหลงทางของนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่มีอัตราสูงเพราะมิติการศึกษาและหน่วยการวิเคราะห์ของวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความแตกต่างกัน ต่างก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนด้วยกันทั้งสิ้น สังคมศาสตร์มีจุดแข็งที่มีปัญญาเชิงปฏิบัติซึ่งศึกษาความเป็นจริงของสังคม ทั้งในด้านของความมีเหตุผล (rationality) และการ

ตัดสินในเชิงคุณค่า (value judgment) ขณะที่จุดแข็งของวิทยาศาสตร์คือความสามารถในการสร้างทฤษฎีหรือกฎเพื่ออธิบายและทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ขณะที่จุดอ่อนของสังคมศาสตร์อยู่ที่การสร้างทฤษฎีหรือกฎที่มีพลังในการอธิบายและทำนาย ส่วนจุดอ่อนของวิทยาศาสตร์คือ การไม่มีความสามารถในการวิเคราะห์เชิงสะท้อน (reflexive analysis) ของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบวัฏจักรและการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยมและการจัดสรรผลประโยชน์ของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างสูงต่อการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง (Flyvbjerg, 2001, pp. 2-3)

การที่สังคมศาสตร์ถูกท้าทายจากวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิธีการศึกษา ผลลัพธ์และประโยชน์ที่ได้จากศึกษาย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสังคมศาสตร์ไม่น้อย โดยเฉพาะสังคมศาสตร์บางสาขาหรือบางกระบวนการที่ค้นที่ยึดติดหรือลอกเลียนแบบระเบียบวิธีของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติอย่างไม่จำแนกลักษณะของหน่วยและบริบทที่ศึกษา สังคมศาสตร์ซึ่งศึกษาการกระทำทางสังคมของมนุษย์อันมีธรรมชาติที่แตกต่างจากการกระทำของวัตถุ สิ่งมีชีวิตชั้นต่ำ และสัตว์ประเภทอื่นๆ แต่กลับไปหยิบบัญชีวิธีการศึกษา เงื่อนไข และหลักเกณฑ์ของวิทยาศาสตร์มาใช้อย่างเป็นกลไก ย่อมยากที่จะต่อสู้เอาชนะวิทยาศาสตร์ในสงครามระหว่างศาสตร์ได้ เพราะเป็นการต่อสู้ที่ฝ่ายหนึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นจากความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นหน่วยศึกษา ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งไปยอมรับกฎเกณฑ์ดังกล่าวทั้งที่ความเป็นจริงของปรากฏการณ์อันเป็นหน่วยการศึกษาแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้หากนักสังคมศาสตร์ผู้ใดกระโจนเข้าไปสู่สงครามแห่งศาสตร์ พวกเขาย่อมปราศจากหนทางที่จะประสบความสำเร็จได้เลย เป็นการต่อสู้ในสงครามที่มีจุดจบเดียวเท่านั้นคือความพ่ายแพ้

สังคมศาสตร์เป็นการศึกษามนุษย์และกิจกรรมระหว่างมนุษย์ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีคุณลักษณะหลายอย่างแตกต่างจากสรรพสิ่งและสรรพสัตว์อื่นๆ ในธรรมชาติ มนุษย์มีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก มีสติ มีเจตจำนง มีเป้าประสงค์ มีเหตุผล มีความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยี มีจริยธรรม มีบรรทัดฐาน มีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรม และมีความสามารถในการตอบสนองสิ่งแวดล้อมทั้งเป็นไปเองและอย่างมียุทธศาสตร์ มนุษย์อาจเหมือนกับสัตว์ประเภทอื่นในบางมิตินั้นคือ “การมีสัญชาตญาณ” (instinct) ซึ่งมาจากการเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เช่น การสืบพันธุ์ ความโกรธ ความหิว ความกลัว เป็นต้น แต่สิ่งที่มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นๆ อย่างชัดเจนคือมนุษย์มี “ปรีชาญาณ” (intellect) ซึ่งเป็นรากฐานของการก่อเกิดความคิดเชิงเหตุผล (reason) และความมีเหตุมีผล (rationality) ตลอดจนการสร้างระบบตรรกะขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และความจริง ศาสตร์หรือ

องค์ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาขึ้นมาจากปรีชาญาณของมนุษย์เป็นหลัก

แม้ว่านักวิชาการจำนวนมากถือว่าปรีชาญาณเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์และสรุปว่าปรีชาญาณเป็นหนทางเดียวสำหรับการแสวงหาความรู้และการสร้างความก้าวหน้าแก่มนุษยชาติ แต่นักปรัชญาและนักวิชาการอีกส่วนหนึ่งกลับเห็นว่า ความรู้และความจริงไม่ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะเพียงในสิ่งที่ได้มาจากปรีชาญาณเท่านั้น หากแต่มนุษย์ยังสามารถเข้าถึงความจริงได้โดยใช้ “ปัญญาญาณ” (intuition) หรือ การหยั่งรู้อันเป็นที่มาของภูมิปัญญา (wisdom) ปัญญาญาณเป็นการเข้าถึงความจริงและความรู้โดยการข้ามพ้นข้อจำกัดของเหตุผลและตรรกะ เป็นความสามารถในการดึงเอาประสบการณ์ที่มีอยู่ภายในตัวตนของมนุษย์หนึ่งมาใช้ได้โดยตรงและสามารถระลึกถึงความคล้ายคลึงของแบบแผนระหว่างประสบการณ์เดิมกับสถานการณ์ใหม่ๆที่เกิดขึ้นได้ เป็นการกระทำเชิงปฏิบัติอันสอดประสานหว่างบริบทกับประสบการณ์ภายในอย่างสอดคล้อง กลมกลืน ลื่นไหล ไม่แยกส่วนแยกเช่นการกระทำที่เกิดจากการวิเคราะห์โดยใช้ตรรกะวิทยาศาสตร์ การดำรงอยู่ของปัญญาญาณในจิตมนุษย์เป็นการบ่งบอกให้เห็นว่า วิธีคิดแบบมีเหตุผล (rational mode of thinking) หรือปรีชาญาณ ไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจองค์ประกอบทั้งหมดของกิจกรรมมนุษย์ (Flyvbjerg, 2001, pp. 22-23) ยิ่งกว่านั้นนักปรัชญาร่วมสมัยชาวอินเดียบางคนถึงกับระบุว่า ตรรกะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์ตกต่ำลง เพราะคนที่ยึดเหตุผล (rational) หรือกฎเกณฑ์อย่างตายตัวมีแนวโน้มเป็นคนที่ไม่สมเหตุสมผล (unreasonable) (Osho, 2548, p. 83)

ตัวอย่างการยึดเหตุผลตายตัวจนกลายเป็นคนที่ไม่สมเหตุสมผลอย่างชัดเจนคือการวิจัยเชิงทดลองด้านการรับรู้ต่อกลุ่มผู้ช่วยทางการแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้คือวิดีโอทัศน์ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจำนวน 6 คนกำลังดำเนินการจัดการผ่าตัดหัวใจแก่ผู้ป่วยที่เป็นโรกระบบหัวใจล้มเหลวอย่างเฉียบพลัน โดยใน 6 คนนี้มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้ช่วยแพทย์ผู้มีประสบการณ์ยาวนานด้านเทคนิคการช่วยชีวิต ส่วนอีก 5 คน เป็นนักศึกษาฝึกหัด ผู้ทดสอบนำวิดีโอทัศน์ชุดนี้ฉายให้บุคคล 3 กลุ่มดู กลุ่มแรกคือกลุ่มผู้ช่วยแพทย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติระดับหนึ่ง กลุ่มที่สองคือนักศึกษาที่อยู่ในช่วงฝึกฝนเรื่องนี้ และกลุ่มที่สามคือกลุ่มครูผู้สอนในด้านเทคนิคการช่วยชีวิต แต่ละกลุ่มจะถูกถามว่า “ใครคือคนที่คุณเลือกให้ช่วยชีวิตหากเกิดอุบัติเหตุ” ปรากฏว่า ร้อยละ 90 ของกลุ่มผู้ช่วยแพทย์เลือกถูกต้องโดยเลือกผู้ช่วยแพทย์ที่มีอยู่คนเดียวจากวิดีโอทัศน์ที่ฉาย ขณะที่เพียงร้อยละ 50 ของกลุ่มนักศึกษาเลือกถูกต้อง แต่ที่สร้างความแปลกประหลาดให้กับผู้ทดลองมากที่สุดคือการเลือกของกลุ่มครูผู้ฝึกสอนซึ่งมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้นที่เลือกคนช่วยชีวิตได้ถูกต้อง (Dreyfus & Dreyfus, 1986, pp. 200-201) เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าครูผู้ฝึกสอนเลือก

บุคคลตามกฎเกณฑ์ที่ตนเองสอน ดังนั้นพวกเขาจึงเลือกนักศึกษาฝึกหัดเพราะนักศึกษาที่ขาดประสบการณ์เหล่านั้นปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีที่ได้รับการสอนมาอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้ช่วยแพทย์ที่มีประสบการณ์อย่างยาวนานจะปฏิบัติโดยยึดกับบริบท ซึ่งในสายตาของครูผู้สอนเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้อง การทดลองนี้จึงเป็นการชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงข้อจำกัดของการคิดที่ยึดติดกับเหตุผล (rational) จนกระทั่งกลายเป็นการกระทำที่ “ไม่สมเหตุสมผล” และเป็นอันตรายต่อผู้ตัวผู้เลือกเอง

จากที่อภิปรายในข้างต้นจะเห็นว่าการเข้าใจและการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นการกระทำของมนุษย์ได้โดยใช้ความเป็นเหตุผล กฎ หรือทฤษฎีที่เป็นทางการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอและอาจนำไปสู่การวินิจฉัยปรากฏการณ์คลาดเคลื่อน จนกระทั่งนำไปสู่การตัดสินใจเลือกการปฏิบัติที่ผิดพลาด ด้วยเงื่อนไขที่ว่าปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งเกิดการกระทำของมนุษย์มีการปรับเปลี่ยนตามบริบท ขณะที่กฎหรือทฤษฎีได้ถูกสร้างขึ้นมามากภายใต้บริบทหรือเงื่อนไขชุดหนึ่ง แล้วถูกนำไปใช้อย่างเป็นสามัญการ (generalization) โดยผู้ใช้จำนวนมากเชื่ออย่างไร้เดียงสาว่าแบบแผนของปรากฏการณ์คงไร้ความแปรผันหรือหากมีความแปรผันบ้างก็คงไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ความเชื่อแบบนี้อาจถูกต้องเป็นส่วนใหญ่มากหากใช้กับปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ แต่หากใช้ความเชื่อเช่นนี้กับปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์ โอกาสจะเกิดความผิดพลาดย่อมมีสูงยิ่งดังที่ได้แสดงในตัวอย่างข้างต้น คำถามที่ตามคือ ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดสำหรับการสร้างทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ หากปรากฏการณ์ทางสังคมมีความเป็นพลวัตสูง คำถามนี้ก่อให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของทฤษฎีในสังคมศาสตร์ขึ้นหลายประเด็น ดังที่จะอภิปรายต่อไปข้างหน้า

ความเป็นไปได้ของทฤษฎีในสังคมศาสตร์

ความทะเยอทะยานของมนุษย์ในการแสวงหาความรู้เชิงทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นกฎทั่วไป (general law) เพื่อใช้ในการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์มีมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ วิทยาศาสตร์ดูเหมือนมีความสำเร็จในด้านนี้มากกว่าสังคมศาสตร์ ความก้าวหน้าของศาสตร์โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์วัดจากความสามารถในการสร้างทฤษฎีที่สามารถอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยปราศจากความจำกัดในบริบทของเวลา (time) และ สถานที่ (space) นักสังคมศาสตร์จำนวนไม่น้อยก็มีความทะเยอทะยานในลักษณะดังกล่าว เช่น คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) ซึ่งพยายามสร้างทฤษฎีในการอธิบายและทำนายการพัฒนาเชิงประวัติศาสตร์ของโครงสร้างและระบบสังคม (Ritzer, 2000) ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parson) ก็พยายามสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายระบบสังคมเชิงโครงสร้างหน้าที่ (Parsons, 1951) เป็นต้น แต่ความพยายามดังกล่าวของนักสังคมศาสตร์เหล่านั้นถูกวิพากษ์จาก คาร์ล พอปเปอร์ (Karl Popper) นักปรัชญาวิทยาศาสตร์

ว่า ทฤษฎีที่นักสังคมศาสตร์สร้างนั้นเป็นศาสตร์เทียม (pseudo-science) โดยเฉพาะทฤษฎีประวัติศาสตร์ของมาร์ก ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และทฤษฎีจิตวิทยาปัจเจกบุคคลของ อัลเฟรด แอดเลอร์ พอปเปอร์ให้เหตุผลว่า ทฤษฎีเหล่านี้ไม่สามารถนำไปพิสูจน์หักล้างในเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งทำให้ขาดคุณลักษณะสำคัญที่สุดของทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้แก่ การพิสูจน์ผิด (falsifiability) พอปเปอร์ย้ำว่า การทดสอบที่แท้จริงของทฤษฎีคือความพยายามในการพิสูจน์หักล้างหรือการปฏิเสธทฤษฎีนั้น การทดสอบทฤษฎีที่แท้จริงคือความสามารถในการนำไปพิสูจน์ผิด มิใช่การพิสูจน์ยืนยัน (confirmation) ทฤษฎีประวัติศาสตร์ของมาร์กทำนายว่าพัฒนาการของสังคมนิยม เมื่อถึงเวลาหนึ่งจะเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ในที่สุด แต่เมื่อไม่เป็นดังที่ทำนาย แทนที่จะยอมรับว่าทฤษฎีของมาร์กผิด นักทฤษฎีมาร์กซิสกลับสร้างคำอธิบายเพื่อให้ปรากฏการณ์สอดคล้องกับทฤษฎีของตนว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ช้าลงเพราะชนชั้นกรรมาชีพถูกทำให้อ่อนกำลังลงด้วยรัฐสวัสดิการ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์ ก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างไร นักทฤษฎีแนวฟรอยด์ก็สามารถอธิบายได้ทั้งหมด เช่น ชายคนหนึ่งผลักเด็กตกแม่น้ำด้วยการมีเจตนาฆ่า ขณะที่ชายอีกคนที่ช่วยชีวิตเด็กที่ตกน้ำ นักทฤษฎีแนวฟรอยด์ก็จะอธิบายว่า ชายคนแรกทำไปด้วยความแค้น ส่วนชายคนหลังทำเพราะต้องการชดเชยบางสิ่ง ทฤษฎีของฟรอยด์จึงอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งหมดด้วยแนวคิด ความแค้น ความต้องการชดเชยบางสิ่งหรือความปรารถนาจากจิตไร้สำนึก จึงเป็นทฤษฎีที่มีอาจหักล้างได้ (Popper, 2005, pp. 44-49) โดยนัยนี้ทั้งทฤษฎีของมาร์กและฟรอยด์จึงเป็นทฤษฎีครอบจักรวาล ไม่สามารถนำไปพิสูจน์ผิดได้ มีปรากฏการณ์อะไรเกิดขึ้นก็นำไปอธิบายได้หมด ดังนั้นทฤษฎีทั้งสองจึงไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นทฤษฎีวิทยาศาสตร์ตามบรรทัดฐานของพอปเปอร์

การถูกวิพากษ์ว่าสังคมศาสตร์ไม่สามารถสร้างทฤษฎีที่มีพลังในการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ทางสังคมได้แม่นยำเหมือนทฤษฎีวิทยาศาสตร์ก่อให้เกิดการอภิปรายและการถกเถียงเกี่ยวเรื่องที่สำคัญของสังคมศาสตร์สำคัญสี่ประการ ได้แก่ การถกเถียงเรื่องสภาวะก่อนมีกระบวนทัศน์ (the pre-paradigmatic argument) การถกเถียงเรื่องปรากฏการณ์ที่ศึกษา (the studied phenomena argument) จากแนวคิดการตีความ-ปรากฏการณ์วิทยา (the hermeneutic-phenomenology) การถกเถียงเรื่องบทบาทค่านิยม (argument on role of value) ในการศึกษา และการถกเถียงเรื่องความสามารถในการทำนาย (predictive ability argument)

การถกเถียงเรื่องสภาวะก่อนมีกระบวนทัศน์ (the pre-paradigmatic argument)

ข้อถกเถียงนี้มาจากแนวคิดของ โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) เกี่ยวกับเรื่อง “ศาสตร์ปกติ” (normal science) เป็นข้อถกเถียงที่นิยมและแพร่หลายในกลุ่มนักสังคมศาสตร์แนวปฏิฐานนิยม (positivist) แนวปฏิฐานนิยมใหม่ (neo-positivist) และสำนักคิดกลุ่มการหน้าที่นิยม (functionalism) เพราะนักคิดเหล่านั้นมีความคาดหวังว่าวันหนึ่งในอนาคตเมื่อสังคมศาสตร์พัฒนาทฤษฎีเข้าสู่ภาวะ “ศาสตร์ปกติ” ก็จะทำให้มีทฤษฎีซึ่งมีพลังในการอธิบายและทำนายได้เช่นเดียวกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

ศาสตร์ปกติในความหมายของโทมัส คูห์น คือ ศาสตร์ที่มีกระบวนทัศน์ (paradigm) ชัดเจนและมั่นคงซึ่งมีสององค์ประกอบหลักคือ 1) ชุดของฐานคติ (assumption) เบื้องต้นในระดับรากฐานซึ่งสมาชิกในชุมชนวิทยาศาสตร์ยอมรับ ณ เวลาหนึ่ง และ 2) ชุดของตัวอย่าง (exemplars) หรือประเด็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์ซึ่งอาศัยฐานคติเหล่านั้นพิสูจน์ และปรากฏอยู่ในตำราเรียนของสาขาวิทยาศาสตร์ เมื่อนักวิทยาศาสตร์ยอมรับกระบวนทัศน์หนึ่ง พวกเขามีความเห็นตรงกันว่าการวิจัยควรตอบโจทย์หรือปัญหาใดบ้างของศาสตร์นั้น ระเบียบวิธีวิทยาที่เหมาะสมของการวิจัยคืออะไร และทางออกเพื่อแก้ปัญหานั้นเป็นที่ยอมรับได้คืออะไร ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่นักวิทยาศาสตร์มีกระบวนทัศน์หรือชุดของความเชื่อ ฐานคติ และคุณค่าตรงกันเป็นที่ยอมรับทั่วทั้งชุมชนวิชาการในสาขานั้น เมื่อนั้น “ศาสตร์ปกติ” ก็เกิดขึ้นมา งานหลักของ “นักวิทยาศาสตร์ปกติ” คือการวิจัยเพื่อพยายามแก้ไขปัญหาปริศนา (puzzle solving) เล็กๆ น้อยๆ ที่มีอยู่ในสาขาของพวกเขา และไม่พยายามที่จะตั้งคำถามเพื่อทดสอบความเป็นจริงของกระบวนทัศน์ และการวิจัยก็ดำเนินการภายใต้กรอบที่กระบวนทัศน์กำหนดเท่านั้น หากนักวิทยาศาสตร์ปกติได้ผลการศึกษาที่ขัดแย้งกับกระบวนทัศน์ ก็มักทักท้วงเอาว่าเป็นเพราะวิธีการทดลองผิดพลาด ไม่ใช่เพราะกระบวนทัศน์ผิด โดยทั่วไปวิทยาศาสตร์ปกติสมัยหนึ่งๆ มีดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหลายสิบปี บางครั้งอาจเป็นร้อยปี แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาจมีนักวิจัยบางคนค้นพบปรากฏการณ์ที่ไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับฐานคติเบื้องต้นของกระบวนทัศน์ที่พวกเขายึดถือ ไม่ว่านักวิทยาศาสตร์จะพยายามละเลยความผิดปกตินั้นมากเพียงใดก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถปกปิดสิ่งที่แตกต่างจากฐานคติเดิมได้ ผลที่ตามมาคือวิกฤติการณ์ก็จะเกิดขึ้นภายในชุมชนวิทยาศาสตร์นั้นๆ จนสูญเสียความเชื่อมั่นที่มีอยู่เดิม กระบวนการของศาสตร์ปกติจึงเกิดภาวะไร้เสถียรภาพ และเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดยุคสมัยแห่งการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (scientific revolution) ขึ้นมา (Kuhn, 1970)

คำว่าก่อนมีกระบวนทัศน์จึงหมายถึงสภาวะที่ยังไม่มีชุดของฐานคติ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนระเบียบวิธีที่ได้รับการยอมรับร่วมกันของชุมชนวิชาการในศาสตร์สาขาหนึ่งๆ การที่มี

ข้อถกเถียงนี้ในสังคมศาสตร์จึงหมายถึง สภาวะที่สังคมศาสตร์ยังไม่มีชุดของฐานคติ ความเชื่อ ค่านิยม และระเบียบวิธีวิทยาใดได้รับการยอมรับร่วมกันในแวดวงวิชาการของสาขาทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมศาสตร์ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะเฉกเช่นวิทยาศาสตร์ แต่หากสังคมศาสตร์มีการเติบโตจนกระทั่งบรรลุวุฒิภาวะหรือเข้าสู่ภาวะศาสตร์ปกติซึ่งมีกระบวนการทัศน์หลักเป็นแกนกลางในการศึกษาวิจัย ก็ถือว่าเป็นความก้าวหน้าอย่างยิ่งของสังคมศาสตร์ นักวิชาการที่ใช้ข้อถกเถียงก่อนการมีกระบวนการทัศน์นี้ให้เหตุผลที่สังคมศาสตร์ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่ศาสตร์ปกติว่า นอกจากการศึกษาสังคมมนุษย์มีความยุ่งยากกว่าการศึกษาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแล้ว สังคมศาสตร์ยังไม่เคยได้รับทรัพยากรเพื่อการศึกษาเท่ากับที่วิทยาศาสตร์ได้รับ อีกทั้งปรากฏการณ์สังคมที่เป็นหน่วยการศึกษาของสังคมศาสตร์ซึ่งคือกิจกรรมของมนุษย์ก็มีความซับซ้อนสูง ด้านเครื่องมือเชิงมนทัศน์และวิธีการวิจัยก็ยังไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องปรับปรุงอีกมาก แต่ถ้าหากนักสังคมศาสตร์ใช้เวลาในการพัฒนากลั่นกรอง และปรับปรุงมนทัศน์ตลอดจนวิธีการศึกษาอย่างต่อเนื่องมากขึ้น ในอนาคตสังคมศาสตร์ก็จะสามารถยกระดับไปสู่การมีกระบวนการทัศน์และเข้าสู่ภาวะของการเป็นศาสตร์ปกติเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ เมื่อถึงเวลานั้นสังคมศาสตร์ก็จะกลายเป็นศาสตร์ที่มีการสะสมเพิ่มพูนความรู้ที่มีเสถียรภาพ มีพลังในการอธิบายและทำนายสูงเฉกเช่นวิทยาศาสตร์

ข้อถกเถียงก่อนมีกระบวนการทัศน์เป็นข้อถกเถียงที่มีลักษณะโน้มน้าวใจด้วยเหตุผลสองประการคือ 1) มีความชัดเจนเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิทยาอยู่ในระดับสูงสำหรับการศึกษากิจกรรมของมนุษย์ เพราะเป็นการเลียนแบบวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนามาอย่างดีและมีระเบียบวิธีวิทยาที่ได้รับการทดสอบมาอย่างดีสำหรับการพัฒนาทฤษฎี 2) วิทยาศาสตร์ธรรมชาติประสบความสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาระเบียบวิธีวิทยาสำหรับการแสวงหาความรู้ ซึ่งสังคมศาสตร์ก็มีโอกาสประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันหากเดินตามเส้นทางเดียวกับวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้อถกเถียงก่อนการมีกระบวนการทัศน์จึงได้รับความนิยมและการสนับสนุนจากนักสังคมศาสตร์ที่มีจุดยืนทางปรัชญาแบบวิทยาศาสตร์นิยม (naturalism) อันได้แก่นักปฏิฐานนิยม นักปฏิฐานนิยมใหม่ และนักวิชาการกลุ่มการหน้าที่นิยม

กระนั้นก็ตาม เบ็นท์ ฟรีเปียร์ ชี้ว่านักสังคมศาสตร์แนววิทยาศาสตร์นิยมพยายามพัฒนาทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มากกว่า 200 ปีแต่ยังไม่เห็นร่องรอยของทิศทางที่จะทำให้สังคมศาสตร์เข้าไปสู่สภาวะของการมีกระบวนการทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เกิดขึ้นคือสังคมศาสตร์พัฒนาทฤษฎีขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หนึ่ง ต่อมาไม่นานก็ยกเลิกการพัฒนาเพราะหมดความสนใจในเรื่องนั้น และหันไปพัฒนาทฤษฎีอื่นขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์ใหม่ที่ตนเองสนใจแทน ด้วยเหตุนี้นักสังคมศาสตร์แนวธรรมชาตินิยมจึงยังไม่สามารถแสดงให้เห็น

เห็นถึงความก้าวหน้าที่มีลักษณะการสะสมองค์ความรู้ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของศาสตร์ปกติ ดังที่ปรากฏในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Flyvbjerg, 2001, pp. 30-32) และในอีกแง่มุมหนึ่งแอนโทนี กิดเด็น (Anthony Giddens) ก็ได้ให้ข้อคิดว่า การกีดกันการสรุปของข้อสรุปแบบสามัญ (generalization) ในลักษณะที่เป็น “กฎ” ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นั้น เป็นความทะเยอทะยานที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานของสังคมศาสตร์เท่าใดนัก จึงเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะไม่ใช้คำว่า “กฎ” ในสังคมศาสตร์ (Giddens, 1984, p. 347)

การถกเถียงเรื่องปรากฏการณ์ที่ศึกษา (the studied phenomena argument)

ปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้รับการนำมาเป็นข้อถกเถียงสำคัญในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นักวิชาการที่หยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาคือนักวิชาการสำนักการตีความ-ปรากฏการณ์วิทยา (the hermeneutic-phenomenology) ซึ่งระบุว่า วิทยาศาสตร์ธรรมชาติเป็นเรื่องของการศึกษาวัตถุเชิงกายภาพซึ่งไม่มีจิตสำนึกและจึงไม่สามารถใช้จิตสำนึกตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ ปฏิบัติการตอบสนองของวัตถุหรือสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำเพียงเป็นไปตามกลไกธรรมชาติและตามสัญญาณระดับพื้นฐานโดยปราศจากเจตจำนงในระดับสูง ขณะที่สังคมศาสตร์ศึกษามนุษย์ซึ่งนอกจากมีความคิดและจิตสำนึก สามารถไตร่ตรองและเลือกตอบสนองบริบทหรือสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง (self-reflecting) แล้ว มนุษย์ยังสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายอีกด้วย การศึกษาของสังคมศาสตร์จึงจำเป็นต้องตีความพฤติกรรมของมนุษย์ภายใต้บริบทที่ศึกษาเพื่อแสวงหาความเข้าใจปฏิบัติการตอบสนองของมนุษย์และทางเลือกที่พวกเขาใช้ ดังนั้นปรากฏการณ์ที่ศึกษาของสังคมศาสตร์จึงห่อหุ้มไปด้วยสภาพปฏิสัมพันธ์เชิงอัตวิสัยของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีในปรากฏการณ์ของวัตถุเชิงกายภาพและสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำอันเป็นหน่วยในการศึกษาของวิทยาศาสตร์

แอนโธนี กิดเด็นส์ (1982, p. 13) เสนอว่า การตีความปรากฏการณ์ที่ศึกษา ควรใช้การตีความสองระดับ หรือ “ทวิอรรถปริวรรต” (double hermeneutic) ระดับแรกเป็น “การตีความตนเอง” (self-interpretation) ของกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายการศึกษาของนักวิจัย การตีความตนเองและความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยที่มีต่อบริบทเป็นสิ่งที่นักวิจัยจะต้องทำความเข้าใจเพื่อจะได้ทราบอย่างลึกซึ้งว่า ทำไมผู้คนจึงกระทำเช่นดังที่เขาทำ และการกระทำเช่นนั้นมียุทธศาสตร์ที่พวกเขาสร้างร่วมกันมาอย่างไร ในมิติใดบ้าง

ตัวอย่างการใช้วิธีการตีความในระดับนี้ของแอนโธนี กิดเด็นส์ เช่น นักวิจัยผู้หนึ่งทำการวิจัยเรื่อง “การขายเสียงของชาวนา” สิ่งที่นักวิจัยพึงกระทำคือ การทำความเข้าใจว่าชาวนารับรู้ เข้าใจ และตีความเรื่องการขายเสียงและการเลือกตั้งอย่างไร การตีความนั้นมีความสัมพันธ์กับบริบทของสังคมและการเมืองภายในชุมชนของเขาอย่างไร และมีเงื่อนไขอะไรบ้างที่ชาวนาเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อความเข้าใจ การตีความและการกระทำทางสังคมเช่นนั้นของพวกเขา

สำหรับอรรถปริวัติในระดับที่สองคือการตีความของนักวิจัย (the researchers' own self-interpretation) ในฐานะที่นักวิจัยเองก็เป็นส่วนหนึ่งในบริบทที่ตนเองศึกษา ความเข้าใจตนเองของนักวิจัยและมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาไม่ได้ดำรงอยู่ในสุญญากาศ หากแต่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับบริบท บริบทจึงเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากความเข้าใจตนเองของนักวิจัย ดังนั้นในกรณีการศึกษาเรื่อง การขายเสียงของชาวนาเมื่อนักวิจัยมีความเข้าใจแล้วว่า กลุ่มเป้าหมายที่เขาศึกษาตีความปรากฏการณ์ทางสังคมที่อยู่รอบตัวเขาอย่างไรแล้ว นักวิจัยก็จะต้องนำสิ่งที่ชาวนาเข้าใจและให้ความหมาย มาตีความอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้น

สิ่งที่ตามจาก “ทวิอรรถปริวรรต” คือคำถามที่ว่า อะไรคือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องซึ่งถูกนับรวมเข้าไปอยู่ในศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น ข้อเท็จจริงเรื่องการเมืองร่วมทางการเมืองของประชาชนภายในรัฐศาสตร์ หรือข้อเท็จจริงเรื่องโครงสร้างหรือเครือข่ายสังคมภายในสังคมวิทยา ล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดโดยการตีความทั้งจากนักวิจัยเองและกลุ่มเป้าหมายที่นักวิจัยศึกษา และด้วยเหตุที่การตีความเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ ดังนั้นการศึกษาสังคมจึงไม่สามารถทำให้มีเสถียรภาพได้ ขณะที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติศึกษาวัตถุซึ่งไม่มีชีวิตจิตใจและไม่สามารถตีความใดๆ ได้ ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติศึกษาจึงมีความเสถียรภาพสูงกว่าปรากฏการณ์ทางสังคม

นักตีความนิยมเห็นว่า เป้าประสงค์ของการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมมิใช่เป็นไปเพื่อการอธิบายและทำนาย หากแต่เป็นการตีความ (interpretation) เพื่อให้เกิดความเข้าใจ (understanding) ความหมายของปรากฏการณ์ ดังนั้นขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่า “ศาสตร์” ภายในสังคมศาสตร์จึงมีความหมายที่กว้างกว่าที่ใช้ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ อีกทั้งสังคมศาสตร์ยังมีองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นหัวใจของการศึกษาคือ “พันธะเชิงคุณธรรม” ต่อกลุ่มเป้าหมายและสังคม ผลลัพธ์การศึกษาของสังคมศาสตร์จึงมีความแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติซึ่งทำให้การใช้เหตุผลเพื่อยืนยันความชอบธรรม (justification) ความรู้ทางสังคมศาสตร์ย่อมต่างจากวิทยาศาสตร์ด้วย ความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของสังคมศาสตร์ไม่ใช่การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำนายของทฤษฎีหรือกฎ ดังที่วิทยาศาสตร์

ใช้เป็นเกณฑ์ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “ความเข้าใจได้ที่ลึกซึ้งและความสอดคล้องกลมกลืน” (deepening intelligibility and coherence) ต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา (Rosenberge, 1995, p. 206)

การถกเถียงเรื่องบทบาทของค่านิยมในการศึกษา (argument on role of value in the study)

การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมอันเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์ทำให้สังคมศาสตร์ถูกวิพากษ์ว่าขาดความเป็นภววิสัย (objectivity) เพราะกิจกรรมของมนุษย์มีองค์ประกอบด้านค่านิยมเป็นส่วนสำคัญ (value-laden) เช่น การพรรณนาระบบชนเผ่าว่าเป็นสังคมเก่าแก่โบราณ หรือ ระบบการเมืองว่าระบอบการปกครองอย่างไรอย่างหนึ่ง (เผด็จการ หรือ ประชาธิปไตย) หรือ ระบบเศรษฐกิจว่าเป็นทุนนิยม ดูเหมือนเป็นผสมผสานระหว่างการพรรณนา (description) และการประเมินค่า (judgment) ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการมีค่านิยมเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษามาจากความเชื่อที่ว่าศาสตร์ (science) จะต้องมีลักษณะเป็นภววิสัย (objectivity) และจะต้องไม่ใช้การตัดสินเชิงค่านิยม (value judgment) เข้าไปเกี่ยวข้องในการศึกษา ซึ่งเป็นความเชื่อสำหรับการศึกษาของวิทยาศาสตร์

ค่านิยมมีของบทบาทต่อการศึกษาทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในบางขั้นตอนของการศึกษาการตัดสินเชิงค่านิยมอาจเข้าไปเกี่ยวข้องมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สำหรับบางขั้นตอน นักวิจัยสามารถป้องกันมิให้ค่านิยมเข้าไปเกี่ยวข้องได้ในการศึกษาเรื่องใด ๆ ก็ตามขั้นตอนแรกที่จะต้องเกิดขึ้นคือการเลือกประเด็นที่ศึกษา ขั้นตอนนี้นักวิจัยจะเผชิญกับความยากลำบากต่อการหลีกเลี่ยงบทบาทของค่านิยม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางวิทยาศาสตร์หรือสังคมศาสตร์ก็ตาม เพราะการเลือกเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้นมาศึกษานั้นปัจจัยสำคัญคือความสนใจของผู้ศึกษาเอง ดังนั้นเมื่อผู้ศึกษาเลือกศึกษาเรื่องใดเขาย่อมต้องประเมินแล้วว่าเรื่องนั้นมี “คุณค่า” เพียงพอกับการที่เขาต้องใช้ทรัพยากรและเวลาทุ่มเทลงไปเพื่อศึกษาเรื่องนั้นๆ

การเลือกกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษาเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ค่านิยมเข้าไปมีบทบาทมาก เพราะผู้ศึกษาต้องประเมินว่าตนเองควรเลือกกรอบแนวคิดใดและวิธีการศึกษาแบบใด บางคนอาจเลือกโดยอาศัยความชอบส่วนตัวเป็นหลัก หรือบางคนอาจเลือกเพราะเห็นว่าแนวคิดและวิธีการศึกษานั้นจะทำให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แต่ไม่ว่าผู้ศึกษาจะเลือกด้วยความชอบหรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม เขาย่อมมีอาจหลีกเลี่ยงบทบาทของค่านิยมได้

ในส่วนของการเก็บรวมข้อมูลเป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ ต่างก็มีความระมัดระวัง และป้องกันมิให้ค่านิยม ความชอบ หรือ จุดยืนทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

หรือมีผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูล นักวิจัยต่างพยายามรวบรวมศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูล “อย่างที่เป็น” (what is) มิใช่ “อย่างที่เราควรจะเป็น”(what should be) สำหรับการปลอมแปลง บิดเบือน หรือปรับเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยม จุดยืนทางการเมือง และผลประโยชน์ของตนเองเป็นสิ่งที่แวดวงวิชาการไม่ว่าสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ยอมรับไม่ได้เหมือนกัน

สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์และเสนอแนะมีสองลักษณะที่สำคัญคือ ประการแรก การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสถิติ ผลของการวิเคราะห์ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลที่ไปรวบรวมมา หากการรวบรวมข้อมูลและการประมวลผลเป็นไปตามหลักการ ใช้วิธีการถูกต้อง และปราศจากอคติ ผลการวิเคราะห์ก็จะมีแนวโน้มสะท้อนความเป็นกลางทางวิชาการ แต่หากการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการไม่ถูกต้องหรือมีอคติ ผลการวิเคราะห์ก็จะแปรเปลี่ยนออกติดตามไปด้วย ประการที่สอง การวิเคราะห์ข้อมูลที่นักวิจัยเป็นเครื่องมือของการวิเคราะห์ การวิเคราะห์แบบนี้เกิดขึ้นกับนักวิจัยที่ใช้แนวการตีความนิยมในการศึกษา การที่ตัวผู้ศึกษาเองเป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ทำให้มีโอกาสสูงที่ผู้ศึกษาจะใช้ค่านิยมและจุดยืนของตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ศึกษาค่อนข้างมาก ผู้ศึกษาจึงต้องระมัดระวังในการตีความ โดยการตระหนักถึงความอ่อนไหวดังกล่าว และต้องจำแนกข้อมูลอย่างรอบคอบระหว่างสิ่งที่เห็นข้อเท็จจริง (facts) กับ สิ่งที่เป็นอัตวิสัยและการตีความของผู้ศึกษาเอง

การถกเถียงเรื่องความสามารถในการทำนาย (predictive ability)

ความสามารถในการทำนาย (predictive ability) เป็นเป้าหมายสำคัญของทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และทางสังคมศาสตร์ที่มีจุดยืนในการศึกษาแบบธรรมชาตินิยม เจื่อนไขสำคัญที่ทำให้ทฤษฎีมีความสามารถในการทำนายสูงคือ “การเป็นอิสระจากบริบท” (context independent elements) ซึ่งทำให้ทฤษฎีมีลักษณะเป็นนามธรรมและแยกออกจากรูปธรรมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นัยของความเป็นอิสระจากบริบทคือ การที่ความถูกต้องของการทำนายไม่ขึ้นอยู่กับเวลา (time) และพื้นที่ (space) เช่น ทฤษฎีสัมพันธภาพของไอน์สไตน์ ที่ทำนายว่า “ลำแสงจากดวงดาวที่ห่างไกลจะถูกหักเหโดยสนามแรงดึงดูดของดวงอาทิตย์ ผลการหักเหนี้ปกติไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ยกเว้นระหว่างการเกิดสุริยุปราคา” เมื่อเกิดสุริยุปราคาขึ้นมา นักวิทยาศาสตร์ก็ได้ไปสังเกตการณ์หักเหของแสงในจุดที่ต่างกันของโลก ปรากฏว่าพบการหักเหของแสงเหมือนกัน และสามารถคำนวณจำนวนได้ค่าที่ใกล้เคียงกับที่ไอน์สไตน์ทำนายเอาไว้ (Okasha, 2002) ส่วนทางสังคมศาสตร์มีนักวิชาการ หลายสาขาที่พยายามสร้างทฤษฎีเพื่อใช้ในการทำนายปรากฏการณ์ของสังคม แต่สาขาที่โดดเด่นในเรื่องนี้มากที่สุดคือสาขาเศรษฐศาสตร์ซึ่งพยายามสร้างทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการทำนายให้ได้ดีเท่ากับทางฟิสิกส์ ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีทางเลือกเชิง

เหตุผล (rational choice theory) ซึ่งใช้สำหรับทำนายพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ หรือทฤษฎีการกระทำรวมหมู่ (collective action theory) ที่ใช้ทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ ในกิจกรรมสาธารณะ แต่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กลับได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าส่วน ใหญ่ทำนายอนาคตผิดพลาด และนักเศรษฐศาสตร์ถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่รู้ในวันรุ่งขึ้น คำทำนายที่ตนเองคาดการณ์ไว้เป็นสิ่งที่ผิด (Flyvbjerg, 2001, p. 44)

คำถามคือทำไมทฤษฎีสังคมศาสตร์จึงมีความสามารถในการทำนายจำกัด จากเงื่อนไขที่ว่า ทฤษฎีใดจะมีความสามารถในการทำนายได้ภายในขอบเขตที่กว้างขวาง ตัวทฤษฎีนั้นจะต้องจัดบริบทออกไป จนมีความเป็นสามัญการและไม่ขึ้นอยู่กับบริบท แต่ทว่าทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ทั้งหมดล้วนแล้วแต่ศึกษากิจกรรมของมนุษย์ซึ่งบริบทเป็น สิ่งจำเป็นในการสร้างทฤษฎี ยิ่งกว่านั้นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทฤษฎีหนึ่งเลือกมาเพื่อเป็น ฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการสร้างทฤษฎีโดยผ่านตรรกะของทฤษฎี อาจไม่จำเป็นต้อง สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่ประชาชนอันเป็นกลุ่มเป้าหมายของทฤษฎีที่ใช้ในการทำนายเลือก ว่าเกี่ยวข้องกับพวกเขา เช่น ทฤษฎีทุนทางสังคม (social capital theory) นักทฤษฎี ผู้เชี่ยวชาญศึกษาในสังคมหนึ่งและเลือกปรากฏการณ์สามอย่างอันได้แก่ เครือข่าย (networks) ความไว้วางใจ (trust) และ บรรทัดฐานการตอบแทนซึ่งกันและกัน (reciprocal norms) เป็นปรากฏการณ์ที่นับรวมเข้าไปเป็นทุนทางสังคม จากนั้นศึกษาต่อไปพบว่าทุน ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย ความเป็นสามัญการของทฤษฎี ทุนทางสังคมก็คือ ความสามารถของทฤษฎีที่ใช้ในการทำนายความเป็นประชาธิปไตยของ สังคมต่างๆได้ในขอบเขตที่กว้างขวาง สมมติว่าจะใช้ทฤษฎีทุนทางสังคมทำนายการพัฒนา ประชาธิปไตยในประเทศไทย ความเป็นไปได้ว่าประชาชนไทยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการ ทำนาย อาจไม่ได้มองว่าปัจจัยด้านทุนทางสังคมจะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาชนชาวไทยอาจเห็นว่ามีปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆต่างหากที่ส่งผลต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยในประเทศไทยก็ได้ ด้วยเหตุนี้ความสามารถในการทำนายของทฤษฎีทาง สังคมศาสตร์จึงมีข้อจำกัด

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็กลายเป็นว่าการสร้างทฤษฎีในสังคมศาสตร์กลายเป็นปมปัญหา (dilemma) อันยากแก่การคลี่คลาย กล่าวคือในด้านหนึ่งการนิยามปรากฏการณ์โดยไม่ พิจารณาบริบทของการกระทำเป็นเงื่อนไขสำหรับการสร้างทฤษฎีที่มีความสามารถในการ ทำนาย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็คือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ทฤษฎีสังคมศาสตร์จะนิยาม ปรากฏการณ์โดยไม่นำบริบทเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะบริบทเป็นแกนกลางในการให้คำนิยามว่า มีอะไรบ้างที่นับว่าเป็นการกระทำนั้นๆ (Flyvbjerg, 2001, pp. 41-46)

ลองพิจารณาการนิยามคำว่า “ประชาธิปไตย” นักวิชาการรัฐศาสตร์ที่มีความคิดต่างกัน อาจนับเอาการกระทำที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการนิยาม นักวิชาการบางส่วนอาจนิยามว่า ประชาธิปไตยอาจหมายถึง การเลือกตั้งผู้บริหารประเทศโดยผู้เลือกตั้งต้องตัดสินใจอย่างมีเหตุผลด้วยตนเองและปราศจากการซื้อขายเสียง แต่นักวิชาการอีกบางส่วนอาจนิยามว่า ประชาธิปไตยหมายถึงการเลือกตั้งผู้บริหารประเทศโดยผู้เลือกตั้งอาจจะถูกซื้อเสียงหรือถูกโฆษณาชวนเชื่อก็ได้ เมื่อการนิยามแตกต่างกัน หากจะทำนายว่า การเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของสังคมนี้เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ผลการทำนายก็อาจแตกต่างกัน นักวิชาการส่วนหนึ่งจะทำนายว่า การเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไม่เป็นประชาธิปไตยเพราะผู้เลือกตั้งถูกซื้อเสียง แต่นักวิชาการอีกส่วนหนึ่งกลับทำนายว่า การเลือกตั้งเดียวกันนั้นเป็นประชาธิปไตยเพราะประชาชนไปเลือกตั้งแล้ว ส่วนจะเลือกอย่างไร จะถูกซื้อเสียงหรือไม่ หาได้เป็นเรื่องสำคัญแต่อย่างใด

แม้แต่ในการปฏิบัติที่มีความเคร่งครัดและเข้มงวดต่อขั้นตอนและกระบวนการ เช่น พิธีกรรมที่เป็นทางการ หรือ กฎระเบียบในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้คนทั่วไปสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นอีกบ้างในลำดับต่อไป ก็ยังพบว่ายังมีช่องว่างสำหรับการคิดค้นกลยุทธ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นได้เสมอ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า บริบทมีความสำคัญต่อการศึกษาและสร้างทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์

เบน ฟรีเบิร์ก ได้ชี้ให้เห็นอีกว่า ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นสามัญการและใช้ทำนายปรากฏการณ์อนาคตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ ดังนั้นความรู้ที่เป็นรูปธรรมและขึ้นกับบริบทจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าการพยายามแสวงหาที่ไร้ความหวังสำหรับการสร้างทฤษฎีที่เป็นนามธรรมและมีความเป็นสามัญการ (Flyvbjerg, 2001, p. 73)

จากสงครามระหว่างศาสตร์ ไปสู่การถกเถียงเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าการศึกษาสังคมศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์นั้นมีความหลากหลาย และกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงได้มากกว่าการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ การถกเถียงของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์มีตั้งแต่ การถกเถียงกันในระดับปรัชญาของศาสตร์ ทั้งในเรื่องภววิทยา (ontology) ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงและการดำรงอยู่ของสิ่งที่ศึกษา เรื่องญาณวิทยา (epistemology) ที่เกี่ยวข้องการวิธีการแสวงหาความรู้ ทฤษฎีความรู้ และการวินิจฉัยสร้างความชอบธรรมแก่ความรู้ จนไปถึงระดับระเบียบวิธีวิทยา (methodology) ที่เกี่ยวกับวิธีการในการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการศึกษาวิจัย ดังนั้นการทำความเข้าใจกับต่อข้อถกเถียงต่างๆที่เกิดขึ้นในแวดวงสังคมศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานทางปัญญาที่สำคัญ

ทำให้เกิดความกระจ่างชัดและตระหนักรู้ว่าการสร้างทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และมีข้อจำกัดใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). หลังโครงสร้างนิยมกับรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. ใน อัมพร อารังลักษณ์, และ อัมพร อารังลักษณ์ (บ.ก.), *รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แนวหลังสมัยใหม่นิยม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- Dreyfus, H. L. (1986). *Mind over Machine: The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of Computer*. New York: The Free Press.
- Fay, B. (1996). *Contemporary Philosophy of Social Science: A Multicultural Approach*. Massachusetts: Blackwell.
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making Social Science Matter*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giddens, A. (1982). *Profiles and Critiques in Social Theory*. CA: University of California Press.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Guba, E. G. (1990). *The Paradigm Dialog*. (E. G. Guba, Ed.) Newbury Park, California: SAGE.
- Guba, E., & Lincoln, Y. (1994). Competing Paradigms in Qualitative Research. In N. Denzin, & Y. Lincoln, *Handbook of Qualitative Research* (pp. 105-117). Thousand Oaks: SAGE.
- Holquist, M., & Shulman, R. (1996, October 3). *Sokal's Hoax : An Exchange*. Retrieved September 12, 2012, from The New York Review of Books: <http://www.nybooks.com/articles/archives/1996/oct/03/sokals-hoax-an-exchange/?pagination=false>
- Huemer, M. (Ed.). (2002). *Epistemology: Contemporary Reading*. London: Routledge.
- Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolution*. Chichago: The University of Chichago Press.

- Laumann, E. O. (1995). Sex, Lies, and Social Science: An Exchange. *The New York Review of Books*, 42(9), 43.
- Lewontin, R. C. (1995). Sex, Lies and Social Science. *The New York Review of Books*, 42(9), 24-29.
- Martin, M., & McIntyre, L. C. (Eds.). (1994). *Readings in the Philosophy of Social Science*. Massachusetts: MIT Press.
- Okasha, S. (2002). *Philosophy of Science: A Very Short Introduction*. (จุไรรัตน์ จันทธีธารัง, Trans.) Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.
- Osho. (2548). *Intuition: Knowing beyond Logic*. (ประพนธ์. ผาสุขยัต, Trans.) กรุงเทพฯ: ไยโหม ศรีเอทีพี กรู๊ป.
- Parsons, T. (1951). *The Social System*. Glence, Ill: Free Press
- Popper, K. (2005). *Conjectures and Refutations*. London and New York: Routledge.
- Ritzer, G. (2000). *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Rosenberg, A. (1995). *Philosophy of Social Science*. Colorado: Westview.
- Sokal, Alan D. (May 1996). "A Physical Experiments with Cultural Studies". Retrieved January 10, 2013, from Lingua Franca: <http://linguafranca.mirror.theinfo.org/archives>
- Steup, M. (Spring 2010). *Epistemology*. (E. N. Zalta, Ed.) Retrieved October 4, 2011, from Stanford Encyclopedia of Philosophy: <http://plato.stanford.edu/archives/spr2010/entries/epistemology>
- Weinberg, S. (1996). Sokal's Hoax. *The New York Review of Books*, 43(13), 11-15.

